

דבר העורכת

לקוראים שלום!

על פי המסורת היהודית, חודש תשרי הפותח את השנה החדשה, הוא החודש הראשון למנין בריאת העולם ולכן, בחודש זה נבחנו האנשים על מעשיהם. חודש תשרי מגיע לאחר חודש אלול, שהינו חודש הרחמים. ובו אנו מבקשים סליחות. סמלו - המאזניים, מסמל את הצדק ושקילת עוונותינו וזכויותינו.

לעיתים עם כניסתו של חודש תשרי ובפרוש עלינו השנה החדשה, אנו חשים התרגשות ומלאי תקווה להתחלות חדשות, הצלחות, ומצפים לשנה מבורכת וטובה.

בתוך כך, מנהגים רבים במסורת היהודית, והלכות רבות, נקשרו בנושאים אלו של סיום והתחלה, סליחות ומחילה, ותקוות לעתיד טוב.

בגליוננו זה, מספר אריק שורץ על הדבש המלווה את התפוח בראש השנה, ורן קוניק מספר על כמה ממנהגי החג.

בפינתנו לאספן המתחיל נבחן כמה רעיונות למציאת נושא להתמקדות באיסוף הבולים שלכם.

ולסיום, חידון מספר 10 ופתרון החידון הקודם.

גליון החודש מצומצם בשל יציאתם של חברי המערכת לחופשה. נשוב אליכם במתכונת מלאה בגליון הבא.

בברכת שנה טובה ומתוקה, כתיבה וחתימה טובה,

ורד

מנהגי ראש השנה רן קוניק

מועדים לשמחה,
תשכ"ו, סיום
הבריאה

ראש השנה הוא יום הדין: בו נקבע דינו של כל אחד מבני העם היהודי לשבט או לחסד. כל אחד מאתנו נדון על מעשיו הטובים ומעשיו הרעים בשנה החולפת. מדוע? כי בראש השנה נגמרה על פי האמונה היהודית בריאת העולם, וביום זה, על פי האמונה, חזר אדם הראשון בתשובה ונמחל לו על מעשיו. בימי ראש השנה נוהגים להחליף את הפרוכת שמכסה את ארון הקודש בבית הכנסת לפרוכת לבנה, כסמל לכך שחטאינו "כשג ילבינו".

בואו נדבר קצת על מנהגי ראש השנה:

בתקופת החגים ובעיקר בראש השנה, נוהגים לאכול חלות עגולות המסמלות שלמות והשלמה. בסעודת ערב ראש השנה, לאחר ברכת "המוציא לחם מן הארץ", טובלים את החלה בדבש כסמל לתפילתנו לשנה מתוקה. לאחר שנאכלה מרבית הפרוסה, טובלים גם תפוח בדבש ואוכלים ממנו חתיכה. לאחר מכן מברכים "יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה". בני עדות מסוימות נוהגים לברך על תמר, ואת התפוח בדבש שומרים להמשך.

ומדוע מבקשים שנה "טובה" וגם "מתוקה"? האם המלה "טובה" אינה כוללת כבר את המלה "מתוקה"? על פי המסורת היהודית, כל מה שקורה לאדם הוא לטובה, גם דברים שנראים לכאורה רעים הם בעצם טובים. לכן, אנו מבקשים שהשנה תהיה גם "טובה" וגם "מתוקה".

בראש השנה נהוג לאכול מאכלים שונים אשר מסמלים עבורנו תקווה לדברים הטובים שיאפיינו את השנה הבאה. אנחנו מבקשים דברים אשר קשורים לשמו של המאכל אותו אוכלים. כל בקשה מתחילה במלים: "יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו..." וממשיכים בבקשה הרצויה. רוצים דוגמאות? בבקשה: לאחר אכילת **כרישה** אומרים "יהי רצון ... שיכרתו אויבינו ושונאינו וכל מבקשי רעתנו". לאחר אכילת

ארבעת המינים, מועדים לשמחה, תש"ך

סלק אומרים "יהי רצון ... שישתלקו אויבינו ושונאינו וכל מבקשי רעתנו". לאחר אכילת **תמר** אומרים "יהי רצון ... שיתמו אויבינו ושונאינו וכל מבקשי רעתנו". לאחר אכילת **קרא** או **קרע** (דלעת) אומרים "יהי רצון ... שתקרע רוע גזר דיננו ויקראו לפניך זכיותינו". לאחר אכילת **רימון** אומרים "יהי רצון ... שנהיה מלאים מצוות **כרימון**". לאחר אכילת **ראש** של דג אומרים "יהי רצון ... שנהיה לראש ולא לזנב".

מאכלים בישראל:
גפילטע פיש, 2000

אגב, תמיד אפשר להוסיף ברכה משלכם. למשל - לאכול צימוקים ולבקש "יהי רצון שיצטמקו צרותינו", או לאכול אפונה ולברך "יהי רצון שנצליח בכל אשר נפנה". נסו לחשוב על ברכות חדשות ויצירתיות.

המצווה העיקרית של ראש השנה היא מצוות שמיעת קול שופר, שהיא מצווה מהתורה. "תקעו בחודש שופר, בכסה ליום חגנו". כולם מכירים את הפסוק, אך לא כולם יודעים מהו "כסה". זהו היום שבו הלבנה מתכסית, ולכן הוא נקרא "כסה". מהתורה אנו מצויים לשמוע תשעה קולות תקיעה. אולם, לצערנו איננו יודעים בוודאות כיצד צריכים קולות השופר להישמע - האם כבכי עצור (כמו שנשמעת התקיעה הנקראת "שברים"), כבכי מתגלגל (כמו שנשמעת התקיעה הנקראת "תרועה") או כשילוב של שניהם (כמו שנשמעת התקיעה הנקראת "שברים תרועה"). מסיבה זו תוקעים בית הכנסת את שלושת סוגי התקיעות, כשכל אחת מהן מתחילה

ומסתיימת בתקיעה רציפה הנקראת "תקיעה". שלוש תקיעות מכל סדרה, 30 קולות בסך הכול, והן המינימום ההכרחי על מנת לקיים את מצוות התורה ללא ספק.

השופר שבו תוקעים בראש השנה, צריך להיות מקרן איל (כבש זכר) מעוקלת, שאורכה עולה על 10 ס"מ. קרן האיל מזכירה לנו את מסירות הנפש של אברהם אבינו בניסיון העקידה.

מועדים לשמחה
פרוכת לבנה 1953

תפילת ה"תשליך" נאמרת ביום הראשון של ראש השנה בשעות אחר-הצהריים ליד מקווה מים (רצוי עם דגים בתוכו). בתפילה זו אנו "משליכים" באופן סמלי את חטאינו. גם המים וגם הדגים הם סמליים. בספרות התלמודית משווים את התורה למים, וכמו שדגים אינם יכולים לחיות ללא מים, כך עם ישראל אינו יכול להתקיים ללא תורה.

מנהג חדש יחסית – לשלוח ברכות "שנה טובה". פעם היו אלו ברכות מנייר שנשלחו בדואר, במעטפות קטנות. היום רוב הברכות

נשלחות דרך האינטרנט, באמצעות הדואר האלקטרוני.

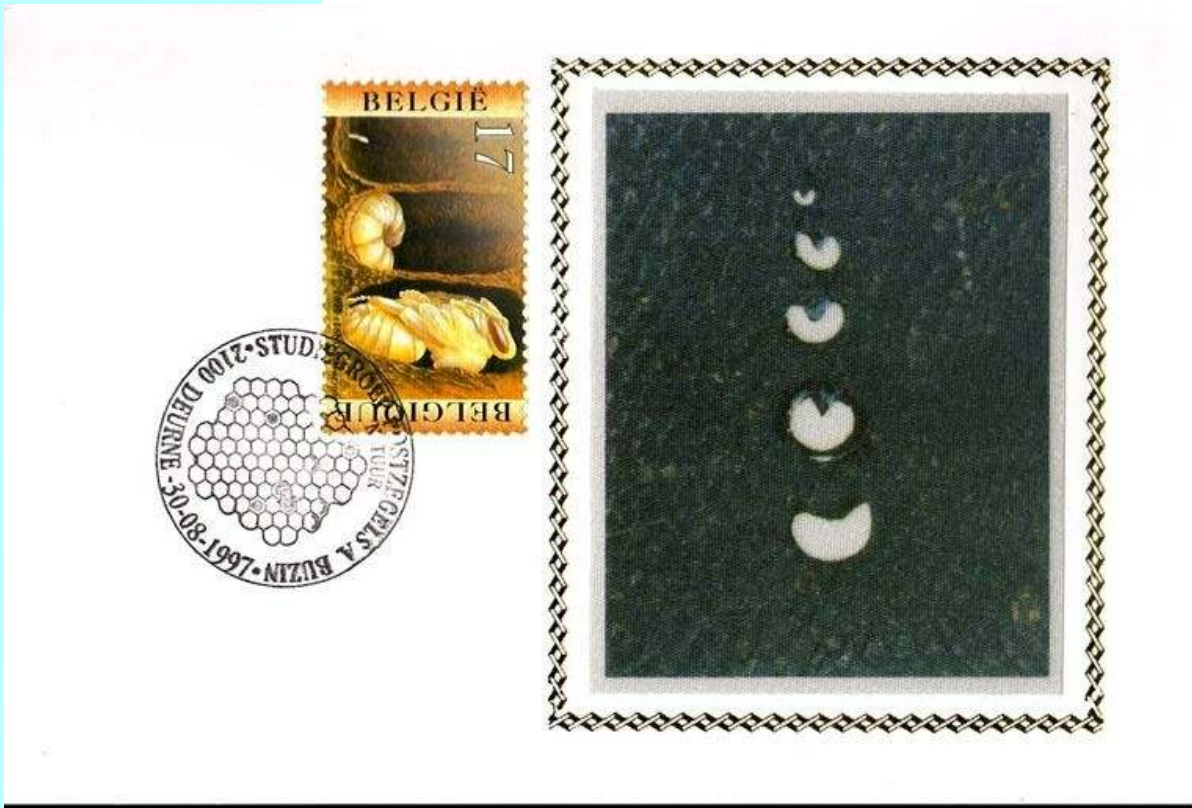
מועדים לשמחה 1955

לתגובות ניתן לפנות למערכת בכתובת: nosonchik@gmail.com

שנה טובה ומתוקה אריק שורץ

לקראת ראש השנה נוהגים לברך "לשנה טובה ומתוקה". מדוע יש כפילות בברכה? למה לא מספיק לברך ב"שנה טובה"? התשובה היא כי על פי המסורת היהודית אנחנו מברכים גם על הטוב וגם על הרע, ומקבלים באהבה את הכל. לכן, אם נברך רק "לשנה טובה", יש בברכה גם מרכיב של דברים שאינם בהכרח טובים. על מנת שיהיה ברור שכוונתנו בברכה היא שיקרו רק דברים טובים מוסיפים גם את ה"מתוקה".

ובערב החג, מה מסמן את השנה המתוקה יותר מאשר הדבש? רגע לפני שנשב לברך על תפוח דבש, בואו נלמד קצת על המתוק המתוק הזה ומי שמכין אותו עבורנו.

חותמת מבלגיה המראה חלת דבש, ועל הבול ציור המראה את גלגליה של הדבורה.

אגדות רבות נקשרו סביב הדבש. מספרים על אלכסנדר הגדול שאחרי מותו נחנט בדבש על מנת שיזכה לחיי נצח. הרוזנת קתרינה דה-מדיצ'י לקחה למסעותיה קרפיונים משומרים בדבש (ואולי ממנה הגיע לראשונה המתכון הידוע לגפילטע פיש?), והמושג "ירח דבש" מוצאו ממנהג של שבטים טבטוניים שהאכילו את הזוגות שהתחתנו בדבש במשך חודש, על מנת שחייהם יהיו טובים ומוצלחים.

במקורותינו תוארה ארץ ישראל כזבת חלב ודבש (למרות שהמלומדים כיום טוענים כי הכוונה לא היתה לדבש הדבורים, שלא היו ידועות כלל באזור זה של העולם אלא לדבש התמרים), אחד מסממני הקטורת בבית המקדש היה דבש, והתפוח הטבול בדבש המסמל את תקוותנו לשנה חדשה ומתוקה.

בול מרומניה - 1947, ציור של כוורת דבש מהסוג שהיה נפוץ באירופה. כוורת כזו נהרסה כל פעם שהוציאו ממנה את הדבש והדבורים נאלצו לבנות את כולה מהתחלה

מהיכן מגיע הדבש? מהדבורה כמובן. גודלה של הדבורה לא עולה על 2 ס"מ, ולמרות שהיא כל כך קטנה היא מתפקדת ממש כמו בית מלאכה נייד. הדבורה מתעופפת לשדות הפרחים, מוצצת את הצוף וחוזרת לכוורת, וכבר בשלב זה מתחיל ייצור הדבש. על מנת ליצר ק"ג אחד של דבש נחוצות לפחות אלף דבורים וכחמישה מליון פרחים.

כוורת ממוצעת מכילה כחמישים עד שישים אלף דבורים העובדות יחד בתאום. בכוורת חיות דבורים "פועלות", מלכה אחת וזכרים. תפקידה היחיד של המלכה הוא להטיל ביצים, והיא מטילה אותן בקצב של 3000 ביצים ביום. מלכת הדבורים חיה כשנתיים ואיננה זזה ממקומה כל חייה. הדבורים הפועלות דואגות לה ולתפקודה התקין של הכוורת: ניקיון, בניית תאי שעווה חדשים, טיפול בצאצאים, איסוף צוף והגנה. תפקידם של הזכרים לעומת זאת, מסתכם בהפריית המלכה בלבד.

גוף הדבורה, כגופם של כל החרקים, מורכב מראש, חזה ובטן. **בראשה** חמש עיניים, שני מחושים ופה. הפה מורכב משפה עליונה, זוג לסתות המותאמות ללעיסה וחיתוך

גליון שלם - בול קנדי מסדרה המראה חרקים מועילים: שימו לב לדבורים היוצאות מהציור והולכות לטייל על שולי הגליון.

וחדק.

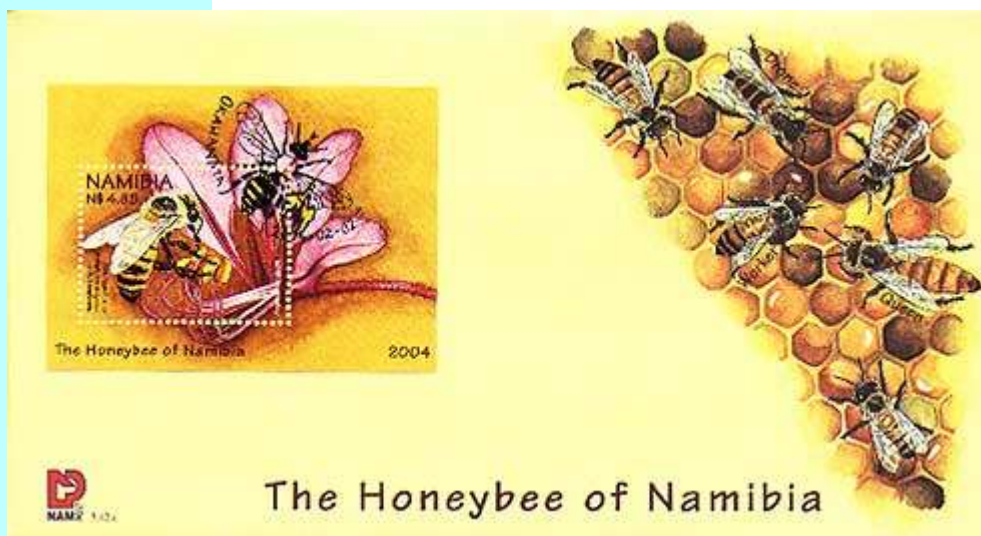
החדק הוא למעשה משאבה דו-כיוונית משוכללת המאפשרת שאיבה ופליטה של

נוזלים, וכך הוא מותאם ליניקת צוף מהפרחים, להאכלת הזחלים והמלכה, לפליטת מים לצורך קירור הכוורת ועוד. **לדבורה** שני זוגות כנפיים ושש רגליים. על הרגליים יש לדבורה מעין מסרקות המיועדות להעברת אבקת הפרחים שהיא אוספת מהרגליים הקדמיות לאחוריות. עד להבאתם אל הכוורת מאחסנת הדבורה את האבקה בשקערוריות הנמצאות ברגליה האחוריות הנקראות "סלילות אבקה".

זוג בולים - למעשה לא בולי דואר אלא בולי חסכון הולנדיים. הדבורה מופיעה עליהם כסמל לחסכון.

סלילות האבקה מתמלאות באופן סימטרי משני הצדדים, כדי לאזן את הדבורה ולאפשר לה לעוף. בתוך הבטן נמצאים איבריה הפנימיים של הדבורה, והבטן עשויה לוחות קשיחים כדי להגן על איברים אלו. בין הלוחות חיבורים גמישים שמאפשרים התרחבות לפי הצורך, למשל של קיבת הדבש אצל הדבורה הפועלת. בקצה הבטן נמצא העוקץ.

גליונית מזכרת מנמיביה, מראה דבורים אוספות צוף וחלת דבש.

על פי ההלכה היהודית "היוצא מן הטמא - טמא, ואסור באכילה. היוצא מהטהור - טהור, ומותר באכילה." כיצד אם כן מותר הדבש באכילה, והרי הדבורה היא חרק טמא? הסוד נעוץ בכך שהדבש אינו יוצא כלל מגוף הדבורה, אלא מיוצר בפיה. הדבורים מעבירות את הצוף שאספו מהפרחים מפה לפה וכך הולך הצוף ומסמיק עד שהסוכרים בו מגיעים לשיעור של 80%. בשלב זה הוא מוכנס להמשך הכנתו לאחד מהתאים של חלת הדבש.

בשל העובדה שהדבש מופק בתהליך מכאני וללא כל התערבות כימית, נשאר הדבש טבעי ובעל ערך תזונתי רב. הוא מכיל גלוקוזה, פרוקטוזה, סוכרוזה, מלטוזה, חומצות

צמחים וכ-181 מרכיבים בסך הכל. כ-80% מהפחמימות שבדבש הם סוכרים הנספגים במהירות בדם, מה שעושה אותו חביב על ספורטאים כמעורר ומגביר אנרגיה.

חותמת ביול מהולנד

הדבש גם מכיל ויטמינים ומינרלים- נתון, סידן וברזל. למרות מתיקותו הרבה הוא מכיל פחות קלוריות מסוכר תעשייתי לבן ולמעשה, בשל ריכוז הסוכרים הגבוה שבו, הוא אינו מתקלקל לעולם.

דבר בולים - גליה ועליה בול מצויר בדמות כוורת, גרמניה, 1889.

מעטפה עם פרסומת מארה"ב, ציור של דבורה מסוף המאה התשע עשרה

הרמב"ם, מגדולי חכמי ישראל שהיה רופא, ייחס ערך רב לשימוש בדבש כתרופה. גם היפוקרטס, אבי הרפואה המערבית קבע כי לדבש סגולה לריפוי פצעים בזכות תכונתו האנטיספטית. גם הסבתות שלנו נהגו להשתמש בדבש נגד כאבי גרון והצטננות.

כיום זוכה הדבש להתעניינות מחודשת כאמצעי אנטי-דלקתי לטיפול בזיהומים חיצוניים, כגון פצעים, כוויות ופצעי לחץ. הדבש נמצא גם יעיל במיוחד בטיפול בילדים, במקרי זיהום במערכת העיכול, אך אסור לתת דבש לפעוטות מתחת לגיל שנה.

זהו, ולא נותר לנו אלא לאחל לכם שנה טובה ומתוקה כדבש.

לתגובות ניתן לפנות למערכת בכתובת: nosonchik@gmail.com

המדריך לאספן המתחיל ורד קורולבסקי

צעירים רבים בוחרים להמשיך אוסף בולים שקיבלו אוסף מאבא או אמא, סבא או סבתא, שאספו בילדותם. מרבית מהאוספים הללו כוללים בולים משומשים, מהארץ ומהעולם, כאשר לרוב הם מסודרים על פי מדינות. מעטים בוחרים להתמקד בתחום מסוים, באלבום נפרד. ועל כך, נדבר היום.

לאיסוף בולים על פי נושא, מספר יתרונות על פני איסוף כללי. בחירת הנושא, מאפשרת לכם להעמיק וללמוד בתחום זה, ולהרחיב את הידע. כמו כן, הדבר מאפשר לחברים ולקרובי המשפחה שמביאים לכם בולים מדי פעם לחפש עבורכם בדיוק את הבולים שישמחו אתכם ויעשירו את האוסף.

כאשר אוספים מכל הבא ליד אנחנו מוצפים לעיתים בכמויות של בולים, שבסופו של דבר נזנחים בקופסה בארון ולא מגיעים אל האלבום. בצורה כזו לא נוכל להביט בהם ולהנות מיופיים. הגבלת האיסוף תאפשר לסדר את הבולים באלבומים ולהנות מהם יותר.

בחירה בנושא ממוקד מאפשרת לרכוש מדי פעם פריט בולאי הקשור לאוסף, ואפשר לקנות גם פריטים במחירים מאוד נמוכים, ובכך להעשיר אותו. החלפת בולים עם אנשים האוספים נושא זה בדיוק או נושאים דומים תאפשר לכם להכיר עוד אספנים שאוהבים את הנושא המעניין אתכם ולפתח קשרים חברתיים עימם.

בחירת נושא לאיסוף הוא מלאכה שעל פניה נדמית כקלה, אולם אין הדבר כך. נושאי האיסוף הם רבים ומגוונים ממש כמו בכל תחום אחר. הבה ונבחן מספר דוגמאות:

אביתר האוסף בולים מאז היותו בן 7 אהב מאז ומעולם את בולי ישראל. כאשר בגר, הצטרף לחוג ג'ודו והוא משקיע שעות רבות מדי שבוע להגשמת חלומו להיות אלוף. אביתר, כיום בן 13, החליט לשלב את אהבתו לספורט ולבולי ישראל, וכיום אוסף הבולים שלו מתמקד בנושא המכביה. אוסף הבולים כולל היום גם פרטי בולאות נוספים ובהם מעטפות יום ראשון.

ארז, בן 11, החליט שברצונו לאסוף בולים בנושא ציפורים. ארז ביקש מכל חבריו וחבריהם של הוריו לאסוף עבורו בולים בהם מופיעות ציפורים. בהמשך, החליט להתמקד בעופות דורסים, וכיום האוסף שלו כולל בעיקר בולים של עופות דורסים. אחת המטרות של ארז היא לאתר ולאסוף גליוניות של עופות דורסים מכל העולם. אביו מסייע לו בחיפוש באינטרנט בשפה האנגלית, וביחד מצאו וקשרו קשר עם אספן בולים בן 15 מחו"ל האוסף אף הוא עופות דורסים. מאז הם מחליפים ביניהם בולים.

גל, תלמידת כיתה ה', אוהבת מאד טבע. כשהיתה בכיתה ג' קיבלה לידיה את אוסף הבולים של סבתה שכלל בולים שונים ממדינות רבות. הבולים לא היו במצב כל כך טוב, וגל, שאוהבת מאד טיולים ובעלי חיים, החליטה להוציא מהאלבום רק את הבולים העוסקים בתמונות נוף, פרחים, ובעלי חיים. כמובן, שאת האוסף שהחלה תוכל בעתיד לפצל לעוד תת נושאים. אך בינתיים, כל מי שמכיר את גל יודע שאם הוא נתקל בבול של פרפרים, כלבים, וגם נופים, יוכל למצוא לו בית חם באלבום הבולים שלה.

נשמע מעניין? בהחלט! אבל, לא תמיד קל לביצוע.
אז איך באמת מתחילים?

קחו כלי כתיבה ונייר, ושבו מספר דקות לרשום את כל נושאי העניין שלכם, התחביבים, או כל נושא אחר שנשמע לכם קוסם. לאחר מכן, נסו לצמצם ככל האפשר את הרשימה לשלושה נושאים עיקריים שבהם תנסו להתמקד.

השלב הבא, הוא לפנות לכל מי שאתם בקשר איתו, חברים, משפחה, מכרים, וגם שכנים. בקשו מהם להביא לכם בולים שיגיעו לידיהם. ואל תשכחו, לבקש מהם שלא לקרוע את הבולים מהמעטפה כי אם לגזור את הבול עם שוליים מספיק רחבים שלא לפגוע בו.

תוך כדי סידור הבולים נסו ללמוד על הדברים המצויירים עליהם, ולהרחיב את ידיעותיכם בנושא שבחרתם. זו למעשה ההנאה הגדולה באיסוף הנושאי – לגלות מה בדיוק מצוייר על הבול.

ספרו לנו על ההתחלה שלכם, ואל תשכחו את פינת ההחלפות החדשה שלנו. לפרסום מודעה פנו למערכת וציינו מהו תחום האיסוף שלכם, כתובתכם, ואת גילכם. ☺

בהצלחה!

לתגובות ושאלות ניתן לפנות למערכת בכתובת: nosonchik@gmail.com

חידון מספר 10

איזו מדינה?

איזו מדינה הנפיקה את הבול שלפניכם?

- א. נורווגיה
- ב. גרמניה
- ג. נפאל
- ד. צרפת

מיהי האישה?

מי האישה הנראית כאן?
באיזו מדינה הייתה עיקר פעילותה?
באיזה פרס זכתה בשנת 1979?

זהה את האתר

מהו האתר הנראה בבול?
באיזו מדינה הוא נמצא?
איזה שיר ישראלי נכתב עליו?

את הפתרונות יש לשלוח למערכת nosonchik@gmail.com עד ל-15 באוקטובר. הפותרים מתבקשים לציין את גילם. בין הילדים ובני הנוער שיפתרו נכונה את החידות יוגרל פרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית. התשובות לחידות ושם הזוכה יפורסמו בגליון הבא.

פתרונות חידון מספר 9:

איזו מדינה?

התשובה הנכונה היא ד' – המדינה המנפיקה היא אירלנד.

מי האיש?

האיש הוא **וולפגנג אמדאוס מוצארט** אחד מגדולי המלחינים בכל הזמנים, ולדעת רבים – הגדול שבהם. למרות שמוצארט מת בגיל 35 הוא הספיק ליצור 637 יצירות, בהן 41 סימפוניות ו-23 אופרות. אחרי מותו ערך **לודוויג פון קכל** את רשימת קכל – רשימה קטלוגית של יצירותיו של מוצארט.

זהה את האתר

הבול מראה את אחד מאתרי התיירות היפים של צפון אמריקה – מפלי הניאגרה הנמצאים בגבול שבין ארצות הברית לקנדה.

בהגרלה שנערכה בין הפותרים נכונה עלו בגורל שמותיהם של **תומר חציר** בן ה-12, **גלעד רופין** בין ה-11 **ואיתי גרינבוים** בן ה-13 וחצי. שלושתם זכו בפרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית.

אנו מודים **למר אלי שלוש** אשר שלח למערכת בולים רבים ממגוון מדינות. בזכות תרומתו אנחנו יכולים לחלק פרסים רבים יותר ויפים יותר.

[מכתבים למערכת:](mailto:nosonchik@gmail.com) ✉

לכל תגובה הצעה או שאלה, ניתן לפנות אלינו בכתובת:

nosonchik@gmail.com

